

RAPORT PRELIMINAR PRIVIND CAMPANIA ARHEOLOGICĂ DIN 1979 DE LA PETRIȘORU, COM. RACOVÎTENI, JUD. BUZĂU

de ALEXANDRU OANCEA

Săpăturile arheologice efectuate în anul 1979 pe platoul Muchiei Băjenarului din satul Petrișoru, comuna Racovițeni, jud. Buzău au confirmat în general concluziile cercetărilor anterioare¹. Pe platoul Muchiei Băjenarului, ce măsoară aproximativ 4500 m², a putut fi presupusă existența a două niveluri de locuire din epoca bronzului; cel inferior aparținând unei așezări Monteoru din faza I C3 și care, prin frecvența materialelor ceramice răspândite pe platou și prin amplasarea pe planul general al săpăturilor a complexelor cu materiale Monteoru I C3, a permis constatarea ocupării doar a periferiei Muchiei Băjenarului; cel superior, reprezintă o așezare a unei populații intruse în aria centrală a culturii Monteoru într-o perioadă ce corespunde etapei a doua de evoluție a culturii sus-amintite. Ambele niveluri, relativ subțiri, au fost distruse în totalitate de împăduriri și despăduriri succesive, de lucrări agricole, dintre care ultima a avut un rol determinant în stabilirea configurației actuale a suprafeței platoului Muchiei Băjenarului - o încercare nereușită de plantare de viță de vie, adăugându-se apoi ploile, care au contribuit la spălarea și îndepărtarea stratului superior al Muchiei Băjenarului. Astfel, se poate presupune că locuințele care au existat, probabil de suprafață, prin ștergerea stratului de cultură au dispărut, cei peste 4000 m² săpați pînă acum prezentînd un adevărat "cîmp de gropi"², adîncite în solul viu - peste 300 - , dintre care doar 6 aparțineau fazei Monteoru I C3.

Inventarul complexelor monteorene, mult fragmentat, format exclusiv din ceramică, nu pune probleme deosebite. Din acest motiv raportul de față va prezenta în continuare doar acele date referitoare la așezarea ce a suprapus în timp și spațiu locuirea monteoreană.

În campania arheologică din 1979 au fost cercetate 40 de gropi, majoritatea aparținînd tipului în formă de clopot, cu adîncimi ce variau între 0,30 și 2 m. Inventarul complexelor cercetate era compus din ceramică, în mare măsură întregibilă, unelte de pintră - dintre care rîșnițele cu frecător apar în număr mare, resturi de vetre fixe și portabile, plăci perforate de la cuptoare de ars ceramică etc.

Materialul cel mai bine reprezentat fi constituie ceramica. După destinație, ceramica se poate împărți în: I, vase de factură grosieră, de dimensiuni mici și mijlocii; II, vase de bună calitate cu aceleași dimensiuni și III, vase mari destinate păstrării rezervelor alimentare. O ca-

racteristică a ultimelor două categorii o constituie lustruirea. Vasele lustruite ocupă aproximativ 1/4 din totalul ceramicii de pe platoul Muciei Băjenarului. Vasele din prima categorie predomină numeric. În pasta vaselor a fost adăugat ca degresant nisip, cuarț, calcar pisat sau pietricele mărunte. Suprafața vaselor nelustruite este zgrunțuroasă, aspră la pipăit. Culoarea e extrem de variată, mergînd de la cenușiu spre brun, în ruptură deseori neagră. În multe cazuri culoarea variază pe unul și același recipient.

După formă, recipientele primei categorii se împart în:

1. vase în formă de borcan, relativ alungite, cu pereții drepți, cu corpul ușor evazat spre gură, cu profil în formă de butoi, fără gît. Ornamentarea vaselor în formă de borcan este relativ simplificată: brîu aplicat sub buză, neted sau alveolat, uneori cu un capăt sau cu amîndouă lăsate în jos. Adesea se întîlnește ornamentația tipică culturii Mnogovălikovaia - succesiuni de brîuri netede. Numeroase vase borcan sînt decorate cu incizii adînci dispuse neregulat, de tipul Besenstrich, element caracteristic și deosebitor de inventarul ceramic al culturilor învecinate;

2. vase cu gîtul ușor răsfrînt, umeri înalți, cu pereții aproape drepți, îngustați spre fund;

3. vase cu corp ovoid, cu buza puternic și brusc răsfrîntă, gît scurt, arcuit;

4. vase rotunde sau ovale, cu pereții groși, drepți, ce nu depășesc 10 cm. înălțime.

Vasele celei de a doua categorii se deosebesc de cele descrise mai sus nu numai prin formă, dar și prin compoziția pastei, care este întotdeauna bine frămîntată, cu degresant pisat mărunt. De multe ori vasele au pereții subțiri, bine neteziți și lustruiți. Culoarea este cărămizie sau brună-deschis. Din această categorie ceramică fac parte:

1. cești scunde, cu corpul gîlbui, gît scurt, buza răsfrîntă în exterior, cu una sau două torți. Forme identice au fost utilizate la execuția strecurătorilor;

2. căni cu toartă, ușor supraînălțată, cu pereții drepți, ușor înclinați spre fund;

3. gastroane scunde, cu diametrul gurii mai mare decît al fundului, cu buza răsfrîntă și toartă sub buză.

Alte forme utilizate în cadrul acestei categorii sînt vasele potir, vasele-cupă, vasele cu etaj și altele. Ornamentarea a fost realizată cu ajutorul inciziei, prin imprimare sau cu ajutorul canelurii.

A treia categorie ceramică a fost utilizată la păstrarea proviziilor. Sînt întîlnite vase mari, apropiate uneori ca formă de cele din prima categorie, cu profilul slab reliefat, în formă de borcan, de butoi sau cu umerii puternic bombați.

Ca utilaj litic complexe de la Petrișoru-Racovițeni păstrau topoare de luptă, rîșnițe ovale cu frecător, săptre irumos finisate.

Categoria obiectelor de os și corn este slab reprezentată - cîteva

străpungătoare și o seceră de corn de un tip deosebit.

Metalul este rar întâlnit la Petrișoru-Racovițeni. Până în prezent e fost descoperită o singură piesă de bronz - un ac.

Studierea inventarului așezării de la Petroșoru-Racovițeni ne impune câteva prime concluzii:

1. Cele mai multe analogii ale formelor ceramice și ale tipurilor ornamentale sînt semnalate în produsele realizate de purtătorii culturilor Mnogovalikovaia și Srubnaia, etapele finale, Sanatinovka și Monteoru tîrziu, corespunzătoare sfîrșitului perioadei mijlocii a epocii bronzului. Această datare este întărită și de descoperirea de la Petroșoru-Racovițeni a sceptorilor de piatră, cu bune referințe în cultura Sabatinovka.

2. Populația stabilită pe platoul Muchiei Băjenarului în ultimele etape ale perioadei mijlocii a epocii bronzului reprezintă un grup intrus în zona colinară subcarpatică, mediu controlat anterior de către purtătorii culturii Monteoru, afectînd vizibil evoluția ulterioară a acestei culturi. Faptul că ei nu reprezintă un grup izolat aici este dovedit de alte câteva așezări cu ceramică de același tip descoperită la: Cîrlomanesti³; Pietroasa Mică⁴; Fîrtești⁵; Bozloru⁶; Glodeanu Sărat⁸; Berca (jud. Buzău) și Corăteni, jud. Vrancea⁹.

3. Ceramica, unitară în fond (Srubnaia finală, Sabatinovka, Coslogeni), păstrează elemente întîrziate caracteristice ultimei etape a culturii Catacombelor și Mnogovalikovaia, care permit observația existenței mai multor grupuri de populații nord-pontice antrenate în înaintarea spre regiunile carpatice și sud-dunărene de populațiile culturii Sabatinovka.

4. Mai multe forme de vase și elemente ornamentale au fost preluate din inventarul ceramic al fazei II b al culturii Monteoru; de asemenea, la Petrișoru-Racovițeni au fost găsite în complexe importuri Monteoru II b.

5. La Petrișoru-Racovițeni în mai multe complexe au fost găsite materiale identice celor de tip Sihleanu; acest fapt lămurește geneza grupului Sihleanu, parte componentă la un moment dat a unui nou aspect cultural identificat în așezările amintite mai sus.

6. Deși inventarul de tip Petrișoru-Racovițeni prezintă numeroase puncte comune cu Sabatinovka-Coslogeni, el se îndreptățește să considerăm a aparține unui aspect cultural nou definit, pe care l-am numit, după așezarea sa cea mai bine cercetată, aspectul cultural Petrișoru-Racovițeni. El suprapune aria purtătorilor ultimei faze a culturii Monteoru. Pe baza sceptorilor de piatră, a inventarului metalic (seceri cu găuri pe mîner și a patte, vîrf de lance de tip Draja, ace cu cap canelat) și a ceramicii, considerăm că purtătorii aspectului cultural Petrișoru-Racovițeni s-au stabilit în sudul Moldovei, nord-estul Munteniei și sud-estul Transilvaniei în a doua jumătate a sec. al XIV-lea f.e.n., evoluînd pe tot parcursul celui următor.

NOTE

1 O succintă informare vezi în Cercetări Arheologice, III, Muzeul de

- Îstorie al R.S.România, Bucureşti, 1979, p.39-43.
- 2 Termen utilizat pentru prima dată de Alexandru Vulpe la "Colocviul asupra epocii bronzului", Bucureşti, 3-5 decembrie 1973, pentru a desemna un tip aparte de staţiune arheologică.
 - 3 Cercetări ALEXANDRU OANCEA. Vezi în acest sens Cercetări arheologice, II, Muzeul de Istorie al R.S.R., Bucureşti, 1976, p. 192-239.
 - 4 ALEXANDRU OANCEA, Necropola din epoca bronzului de la Pietrăsa Mică, în pregătire pentru tipar.
 - 5 Cercetări inedite ALEXANDRU VULPE şi VASILE DRÂMBOCIANU.
 - 6 Cercetări perieghetice VASILE DRÂMBOCIANU.
 - 7 Cercetări inedite ION CHICIDEANU.
 - 8 Cercetări perieghetice VASILE DRÂMBOCIANU.
 - 9 Cercetări BOBI VICTOR.

LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE PETRIŞORU, COMM.RACOVÎTENI, DÉP. DE BUZĂU.

Résumé

L'auteur signale l'identification par des fouilles archéologiques dans l'aire géographique comprise entre le nord-est de la Vallachie, le sud de la Moldavie et le nord-est de la Transylvanie d'un aspect culturel nouveau, dénommée, selon l'établissement qui y a été le mieux fouillé, Petrişoru-Racoviţeni. Les groupements humains qui caractérisent l'aspect culturel récemment identifié, ont habité la zone ci-dessus mentionnée à une époque contemporaine avec les cultures Noua, Coslogeni, Tel IV-V, Wietenberg III-IV, etc.